

Upphovsrätt...

Fotografier av olika slag utgör en viktig del av hembygdsrörelsens arkiv och publicering på internet har gjort det möjligt att på ett enkelt sätt visa upp och dela med sig av denna del av det gemensamma kulturarvet. Också gamla bilder kan vara skyddade av upphovsrätten och det är inte alltid självklart vilka regler som gäller i det enskilda fallet. Det kan därför vara bra att ställa sig följande frågor innan man publicerar ett fotografi som tagits av någon annan. (Lägg märke till att lagen inte skiljer på tryckt och elektronisk publicering.)

Vad är upphovsrätt?

Upphovsrätt är den ideella och ekonomiska rätt som skaparen av litterära eller konstnärliga verk har till sitt arbete och som regleras i upphovsrättslagen (1960:729). Den innebär bland annat att fotografen har rätt att bli namngiven och att hans verk inte får manipuleras eller publiceras utan tillstånd.

Fotografiskt verk eller fotografisk bild?

Ett fotografi utgör ett *fotografiskt verk* om det har så kallad verkshöjd, det vill säga är ”särpräglat och i viss mån unikt”. Om bilden inte är ett fotografiskt verk är det istället fråga om en *fotografisk bild* i upphovsrättslagens mening. Distinktionen är viktig eftersom olika upphovsrättsliga regler gäller för respektive typ av bild. Mycket förenklat kan man säga att den gäller skillnaden mellan professionella fotografier och amatörbilder.

Är fotografiet upphovsrättsligt skyddat?

Upphovsrätten gäller automatiskt och fotografen behöver alltså inte registrera sin bild eller förse den med en ©-symbol för att skydda sitt arbete. Handlar det om ett fotografiskt verk är bilden skyddad under fotografens levnad och 70 år därtöver. För en fotografisk bild gäller skyddet under 50 år från det att bilden togs. Rätten till en fotografisk bild tillhör alltid fotografen.

Fotografier som saknar konstnärligt och/eller vetenskapligt värde och som togs före 1969 är fria att använda. I regel handlar det då om amatörfotografier, olika slags nyhetsbilder samt enklare porträtt. För beställda porträtt gäller dock särskilda regler (se nedan).

Behövs tillstånd för användningen?

Om skyddstiden inte löpt ut för det fotografiska verket eller den fotografiska bilden krävs alltid tillstånd för publicering i tryckt eller digital form. Man bör komma ihåg att det upphovsrättsliga skyddet gäller fotografiets upphovsman om inget annat överenskommit. Lagen ger alltså inte automatiskt rätt att publicera bilder som man fått eller köpt.

Hur får jag tillstånd att använda ett fotografi?

Ett giltigt tillstånd kan endast ges av den eller dem som äger rätten till fotografiet. I de flesta fall är det fotografen själv som äger upphovs-

rätten men hen kan också företrädas av en bildbyrå och då är det den som ska kontaktas. I vissa fall kan också rättigheterna ha tagits över av fotografens arbetsgivare.

Rättigheterna till ett gammalt fotografi med konstnärligt eller vetenskapligt värde kan också finnas hos den som beställde bilden, under förutsättning att uppdraget gavs innan 1 juli 1994. I sådana fall är det beställarens tillstånd som krävs.

Hur får jag kontakt med fotografen?

Känner man till fotografens namn är det antagligen enklast att göra en sökning på internet men man kan också vända sig till en fotografororganisation (se till exempel www.journalistforbundet.se, www.blf.se eller www.sfoto.se).

Vad gäller för gamla fotografier?

Rätten till gamla fotografier ärvs, så om skyddstiden inte löpt ut krävs tillstånd även om fotografen avlidit. Normalt inhämtas då tillståndet från de efterlevande men det kan också hända att upphovsrätten övergått till någon annan genom avtal, testamente eller den beställarregel som gällde enligt den gamla fotolagen.

Ska fotografens namn anges?

Fotografens namn ska alltid anges när ett fotografi publiceras, oavsett om hen inte längre är i livet. Detta gäller dock inte om det av praktiska

eller tekniska skäl skulle vara omöjligt eller om fotografen själv har eftergivit sin rätt att bli namngiven. Både på Bygdeband och Hembygdsportalen finns färdiga textfält för att fylla i fotografens namn.

Beställda porträttbilder

Vill man återge beställda porträttbilder (bröllopsbilder är kanske det vanligaste exemplet) krävs alltid samtycke från beställaren. Om denne inte är i livet krävs de efterlevandes samtycke.

Creative Commons

Den ideella föreningen Creative Commons har framställt licenser för upphovsrättsägare som vill underlätta spridningen av sina verk. När ett fotografi som inte längre är skyddat av upphovsrätten publiceras i ett nytt sammanhang omfattas det av det nya verkets upphovsrätt. Vi uppmanar därför användarna av Bygdeband att publicera sådana bilder med en Creative Commons-licens. Mer om olika slags cc-licenser kan man läsa på www.creativecommons.se

Ytterligare information

Mer information om upphovsrättslagen samt länkar till användbara hemsidor finns på www.hembygd.se/upphovsratt.

... och integritet

Avbildade människor

Om bilder av människor publiceras på en webbsida eller används i annan digital form kan det handla om hantering av personuppgifter. Som personuppgifter räknas nämligen sådant som direkt eller indirekt pekar ut en person som är i livet och en bild på en identifierbar person är en personuppgift. Publicering kan därför kräva samtycke enligt PuL, personuppgiftslagen (1998:204). Personuppgifter som förekommer i strukturerad (det vill säga sökbar) form kräver alltid samtycke från den berörde. Om det i stället handlar om ostrukturerad form krävs samtycke endast om personens integritet riskerar att kränkas.

Hembygdsportalen och Bygdeband

Om bilder som föreställer identifierbara personer hanteras i journalistiskt syfte, i konstnärligt skapande eller när det finns ett automatiskt eller frivilligt utgivningsbevis för den digitala publiceringen krävs inget samtycke enligt PuL.

Inget av detta gäller Hembygdsportalen men bilder som läggs upp där torde i regel ingå i en ostrukturerad form och kräver därför inget

samtycke av avbildade personer. Det hör dock till god ton att fråga berörda personer om de har något emot att man publicerar bilder där de finns med.

För Bygdeband är situationen annorlunda. Eftersom bilder som publiceras där är indexerade och sökbara så rör det sig om en strukturerad form och samtycke krävs alltså innan man publicerar bilder av levande personer.

När det gäller bilder och beskrivningar av avlidna bör man för övrigt undvika att sprida uppgifter som kan uppfattas som förtal eller vara kränkande på annat sätt. Särskilt viktigt är detta om uppgifterna kan vara sårande för de efterlevande.

Barn på bild

Samma regler om samtycke gäller som för vuxna. Gäller det bilder av barn och ungdomar som ännu inte fyllt 18 år inhämtas det av vårdnadshavare. Man bör dessutom komma ihåg att det finns skäl att vara återhållsam när det gäller publicering av bilder på identifierbara barn.

Publicering av fotografier i digital form regleras av lagen om upphovsrätt och i vissa fall också personuppgiftslagen. Det är inte alltid självklart vilka regler som gäller eftersom det beror både på vad det rör sig om för slags bilder samt var och i vilket sammanhang de publiceras.

Denna folder ger svar på några av de vanligaste frågorna om vilka regler som gäller för publicering av bilder på SHF:s webbsidor www.hembygd.se och www.bygdeband.se.

Sveriges Hembygdsförbund
Box 6167
102 33 STOCKHOLM
Tel. 08 34 55 11
www.hembygd.se

Sveriges Hembygdsförbund
Box 6167
102 33 STOCKHOLM
Tel. 08 34 55 11
www.hembygd.se

Upphovsrätt och personlig integritet

**Att tänka på när man
publicerar gamla och
nya fotografier**

